

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ПОБУДОВИ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В ДЕРЖАВІ

Про незадовільний стан дотримання фінансової дисципліни в державі органи державної контрольно-ревізійної служби звітують щорічно. Питання цільового використання бюджетних коштів та збереження державної власності потребують результативного реагування. Вважаємо, що проблеми функціонування системи державного фінансового контролю повинні знайти своє вирішення і у наукових дослідженнях.

Так, питання структури системи державного фінансового контролю отримало широке обговорення серед науковців і практиків сьогодення. Вони вважають, що елементами системи державного фінансового контролю є: суб'єкт контролю, об'єкти контролю та контрольні дії [1, С. 14]; суб'єкт контролю, об'єкт контролю, предмет контролю, принципи контролю, методи контролю, процес контролю, прийняття рішень за результатами контролю [2, С. 544]; нормативно-правова база, контролюючі органи, форми і методи контролю [3, С. 53]; контролюючі органи, правове поле їх діяльності [4, С. 26].

Російські вчені-економісти ототожнюють систему державного фінансового контролю з „системою державних фінансових інститутів,... які покликані забезпечити збереження державної власності, а також цільове використання державних коштів” [5, С. 75]. А систему органів, які здійснюють контрольні заходи, законодавчо-нормативну базу, яка регламентує взаємовідносини як суб'єктів контролю, так і відносини суб'єктів і об'єктів контролю, а також принципи, методи і форми організації контролю російські вчені-економісти називають механізмом контролю.

Для подальшого становлення державного фінансового контролю як повномасштабної системи, що охоплює інтереси держави та її громадян у фінансовій сфері, потрібно реально оцінити сучасний стан основних елементів цієї системи і розробити шляхи для її вдосконалення.

По-перше, необхідно визначити структуру органів державного фінансового контролю. У законодавстві України [6; 7; 8] органи державної влади, що наділені контрольними повноваженнями, розмежовуються за об'єктами контролю. Згідно статті 19 Бюджетного кодексу України „на всіх стадіях бюджетного процесу здійснюються фінансовий контроль і аудит та оцінка ефективності використання бюджетних коштів” [8, С. 6]. Тому органи державної влади, які реалізують контрольні повноваження на стадіях бюджетного процесу, називають органами бюджетного контролю. Питання визначення складу органів державного фінансового контролю досліджують автори монографічної, навчальної та періодичної економічної літератури. Вважаємо, що лише за умови попереднього з'ясування повноважень діючих контролюючих органів можна визначити структуру інститутів державного фінансового контролю у сфері законодавчої і виконавчої влади. Тому органами державного фінансового контролю слід вважати Рахункову палату (законодавчо це постійно діючий орган контролю) і Державну контрольно-ревізійну службу (згідно Бюджетного кодексу України Головне контрольно-ревізійне управління має статус зовнішнього контролера та аудитора фінансової та господарської діяльності бюджетних установ), а також органи відомчого контролю.

По-друге, необхідно чітко розмежувати контрольні повноваження органів державної влади. Цього можна досягти шляхом групування діючих контролюючих органів за критерієм часу проведення ними контрольних дій. Абсолютна більшість органів державної влади має чітко визначену сферу контрольної діяльності. Тому потрібно розробити механізм координації та узгодження планів роботи, спільних дій між Рахунковою палатою, Головним контрольно-ревізійним управлінням та контрольно-ревізійними підрозділами міністерств, відомств і державних комітетів. Завдяки цьому буде усунуто паралелізм і дублювання в діяльності контролюючих органів, а також упорядковано періодичність їх контрольних дій. Тому діяльність органів

контролю повинна базуватись на принципах розмежування їх функцій та встановленої законом підзвітності.

По-третє, слід забезпечити успішну реалізацію методики здійснення аудиту фінансової та господарської діяльності бюджетних установ. На сьогодні вирішення цього завдання ускладнене, оскільки не визначені теоретичні засади організації аудиту фінансової та господарської діяльності бюджетних установ; відсутні критерії та не врегульована процедура вибору об'єктів аудиту; потребує доопрацювання нормативно-правова база проведення аудиту фінансової та господарської діяльності бюджетних установ; чітко не визначена належність аудиту фінансової та господарської діяльності бюджетних установ до поточного чи наступного фінансового контролю тощо [9, С. 138-144].

Запровадження аудиту ефективності виконання бюджетних програм слід вважати перспективним напрямком розвитку системи фінансового контролю в державі. Так, у 2005 році органи державної контрольно-ревізійної служби здійснили 62 аудиторських дослідження ефективності виконання бюджетних програм. За їх результатами органи виконавчої влади, керівники підприємств, установ і організацій отримали понад 1,2 тис. пропозицій, 570 з яких врахували і прийняли понад 280 управлінських рішень [10].

По-четверте, функціонування системи фінансового контролю в державі необхідно помістити у єдине нормативно-правове поле. На сьогодні ж нашої увазі запропоновані поки-що проекти Законів України „Про систему державного фінансового контролю в Україні” та „Про фінансовий контроль в Україні”. Зокрема, у першому з них визначені функції та завдання кожного суб'єкта фінансового контролю, а у другому – принципи координації діяльності контролюючих органів.

По-п'яте, побудова ефективно діючої системи фінансового контролю в державі вимагає врахування зарубіжного досвіду її функціонування. Так, проблему розмежування контрольних повноважень органів державної влади може вирішити створення єдиного центру координації їх діяльності. У Російській Федерації для координації діяльності контролюючих органів мають

намір створити Міністерство контролю і аудиту. Але копіювання систем фінансового контролю країн-сусідів є хибним шляхом до забезпечення її дієвості в Україні. Можна лише використовувати апробовані в ряді країн загальні підходи і принципи побудови таких систем.

Врахування запропонованих заходів сприятиме побудові цілісної та ефективно діючої системи державного фінансового контролю. Вона ж повинна забезпечити зменшення кількості правопорушень з фінансових питань, сум неефективного, нецільового та безгосподарного використання коштів, майна та завданих збитків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Шевчук В.О. Контроль господарських систем в суспільстві з перехідною економікою (Проблеми теорії, організації, методології): Монографія. – К.: Київ. держ. торг.-екон. ун-т, 1998.
2. Василик О.Д., Павлюк К.В. Державні фінанси України: Підручник. – К.: НІОС. – 2002. – 608 с.
3. Калюга Є.В. Чинна система державного фінансового контролю та шляхи її реформування. // Фінансовий контроль. – 2001. – №3.
4. Стефанюк І. Необхідність і проблеми удосконалення системи державного фінансового контролю. // Економіка, фінанси, право. – 2002. – №12.
5. Ицкович Б.Ф. Институциональное развитие системы органов финансово-хозяйственного контроля России. Исторический аспект. // Финансы и кредит. – 2004. – №3.
6. Закон України „Про порядок погашення зобов’язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами”. – <http://www.zakon.rada.gov.ua/>.
7. Наказ Головного контрольно-ревізійного управління України від 9 серпня 2002 року за №168 „Про затвердження Стандартів державного фінансового контролю за використанням бюджетних коштів, державного і комунального майна”. – <http://www.dkrs.gov.ua/>.
8. Бюджетний кодекс України. // Урядовий кур’єр. – 25 липня 2001 р. – №131.
9. Стефанюк І.Б. Запровадження аудиту фінансово-господарської діяльності бюджетних установ. // Фінанси України. – 2005. – № 6.
10. Звіт про результати роботи органів державної контрольно-ревізійної служби за 2005 р. – <http://www.dkrs.gov.ua/>.